

ΣΧΕΔΙΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

**Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ,
ΜΙΑ ΝΕΑ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ ΤΗΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ**

"Cocoon" στο Costa Navarino.
Αρχιτεκτονική μελέτη: Polyanna Paraskeva Architects, ©Γιώργος Σφακιανάκης

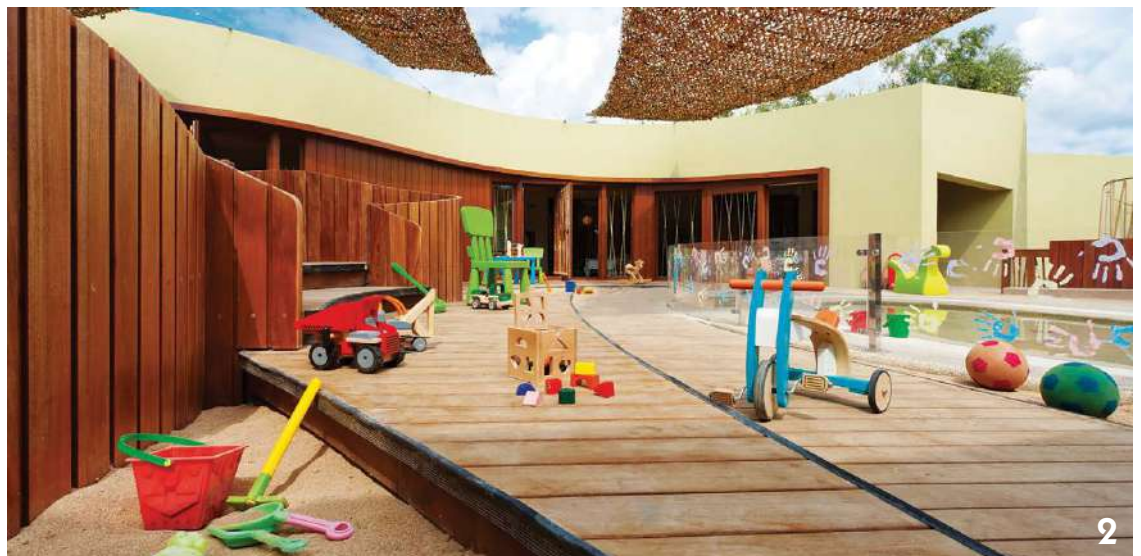
Άρθρο της: ΠΟΛΥΑΝΝΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ,
αρχιτέκτονα μηχανικού DESA με πολυετή εμπειρία και βραβευμένα έργα
στο αντικείμενο του σχεδιασμού χώρων για παιδιά

Η βιωματική εμπειρία του χώρου

Ο χώρος δεν αποτελεί το αμετάβλητο πλαίσιο της ανθρώπινης δραστηριότητας. Αντιθέτως, είναι ένα θεμελιώδες πεδίο αλληλεπίδρασης, στο οποίο αναπτύσσονται όλες οι δραστηριότητες ανταλλαγής και αλληλοπροσδιορισμού ανάμεσα στο άτομο και στο κοινωνικό του περιβάλλον. Άλλωστε "το περιβάλλον ορίζεται ως ο κόσμος γύρω μας", όπως αναφέρει και ο Jacob von Uexkull. Η έννοια, λοιπόν, του βιωματικού χώρου απεικονίζει και ενισχύει την ισχυρή αλληλεξάρτηση ανάμεσα στο άτομο και στο περιβάλλον του. Στην προκειμένη περίπτωση του παιδιού με το περιβάλλον γύρω του. Το παιδί ορίζει και κατανοεί τον χώρο με αφηρητά το ίδιο του το σώμα. Το σώμα του, δηλαδή, γίνεται μέτρο σύγκρισης ως προς το περιβάλλον. Βιώνει τον χώρο ως μια ενεργή φυσική παρουσία, ως εκ τούτου αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα ο πλούτος, η πολυπλοκότητα των ερεθισμάτων, καθώς και οι πολλαπλές δυνατότητες, για την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων που προσφέρονται στο παιδί. Σημαντικό για την ψυχαγωγική και παιδαγωγική υπόσταση του χώρου

1

2

1. Παιδότοπος, εμπνευσμένος από την έρημο, στο ξενοδοχείο "Six Senses Shagarut" στο Ισραήλ. Αρχιτεκτονική μελέτη: Sarit Shani Hay Studio. ©Roni Cnaani.

2. Ειδικά διαμορφωμένος εξωτερικός χώρος για το παιχνίδι των παιδιών, "Cocoon" στο Costa Navarino. Αρχιτεκτονική μελέτη: Polyanna Paraskeva Architects.

3. Παικνιδόσπιτο ειδικής κατασκευής στο παιδικό χωριό "Aquila Rithymna Beach" στο Ρέθυμνο Κρήτης. Αρχιτεκτονική μελέτη: Polyanna Paraskeva Architects.

3

4

είναι ο βαθμός ελευθερίας στις πρακτικές του υποκειμένου, σ' αυτήν την περίπτωση, του παιδιού. Αν το παιδί υποχρεωθεί να χρησιμοποιήσει τον χώρο με στερεότυπο τρόπο, η δυνατότητα ανάπτυξης αλληλεπιδράσεων είναι περιορισμένη και η παιδαγωγική ποιότητα του χώρου υποβαθμίζεται. Αντιθέτως, αν υποστηρικτούν οι αυθόρμητες τάσεις του παιδιού για πρωτοβουλία, ελεύθερη έκφραση και δημιουργική συμπεριφορά, εμφανίζονται πρακτικές και ενέργειες με υψηλό βαθμό αλληλεπίδρασης. Τότε ο χώρος μετατρέπεται σε τόπο, δηλαδή σε ένα υλικό περιβάλλον, το οποίο φέρει τη σφραγίδα του παιδιού, όπως λέει ο Δημήτρης Γερμανός στο βιβλίο του "Οι τοίχοι της γνώσης". Το παιδί αλληλεπιδρά με τον χώρο του και τον κάνει δικό του, νιώθει ότι βρίσκεται σε έναν χώρο οικείο και ασφαλή. Αυτό το γεγονός,

το ωθεί να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες, να εκφράζεται και να προσλαμβάνει με κριτικό τρόπο τα ερεθίσματα. Τότε, ο χώρος μπορεί να λειτουργήσει πραγματικά ως πεδίο αγωγής ως ένας χώρος μάθησης.

Χωρική κοινωνικότητα

Για τα παιδιά δεν αποτελεί πολυτέλεια, αλλά ανάγκη –συγκεκριμένη και μεγάλη– να βρεθούν σε κοινότητες, να επικοινωνήσουν μέσω του παιχνιδιού και της δημιουργικής έκφρασης, να αυτονομηθούν από τον κόσμο των ενηλίκων. Έτσι, όταν ο ενήλικας καλείται να σχεδιάσει για την παιδική ηλικία –την ηλικία της ποίησης και της ανατροπής των κανόνων– χρειάζεται να ανασύρει μηνύες, βιώματα, απωθημένες επιθυμίες και κάποιες φορές εμπίπτει στην ταύτιση. Γίνε-

4. "PokoPoko Club House", κέντρο δραστηριοτήτων σε ξενοδοχείο στην Ιαπωνία. Αρχιτεκτονική μελέτη: Klein Dytham architecture. ©Nacasa & Partners.

5

ται παιδί, προσπαθώντας να καλύψει το λευκό χαρτί με τα πρώτα σκαριφήματα, τα οποία θα γεννήσουν την ιδέα του χώρου. Του χώρου, που θα φιλοξενεί παιδιά και θα μπορούν να ζήσουν δημιουργικά μέσα σ' αυτόν.

"...μου χρειάστηκε μια ολόκληρη ζωή για να μάθω να ζωγραφίζω όπως τα παιδιά"

Pablo Picasso

Η ιδέα γύρω από την οποία αναπτύσσεται ο σχεδιασμός είναι κάθε φορά πρωτότυπη αλλά και ανθρωποκεντρική, ενώ σχετίζεται και προκύπτει από τον τόπο, τον περιβάλλοντα χώρο και την ιστορία του. Σέβεται και περιλαμβάνει βιοκλιματικές και οικολογικές αρχές, τις οποίες επιθυμεί να διδάξει και στα ίδια τα παιδιά. Μ' αυτόν τον τρόπο ευνοείται η δημιουργία ενός ευέλικτου περιβάλλοντος, το οποίο μπορεί να μετασχηματίζεται, να γίνεται ένας χώρος μεταμορφώσεων και να υποδέχεται νέες χρήσεις και δράσεις, να δημιουργεί διαφορετικές ενότητες δημιουργικής έκφρασης και να προσφέρει δυνατότητα κοινωνικοποίησης ή ενίσχυσης και απομόνωσης.

Ξενοδοχείο ως παιδική ουτοπία

Κύριο μέλημα στον χρόνο των διακοπών είναι να δημιουργηθούν χώροι που ξεφεύγουν από την καθημερινότητα και τους συμβατικούς περιορισμούς των εκπαιδευτήρων και περιέχουν μια υπέρβαση. Συμπληρώνονται, αναδεικνύο-

νται και ολοκληρώνονται από την παρουσία των παιδιών, τα οποία έχουν ενεργό ρόλο μέσα σ' αυτούς. Επιπλέον, ο χρόνος των διακοπών, που είναι σε ένα βαθμό υπερβολής ο χρόνος χαλάρωσης και διασκέδασης για τα παιδιά, μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία για ανανέωση, δημιουργική έκφραση, απόκτηση γνώσεων και ουσιαστική επαφή με τη φύση, εξερεύνηση και κατανόησή της, αλλά και ανάπτυξη οικολογικής συνείδησης. Η ιδιαιτερότητα στην αρχιτεκτονική σύνθεση προκύπτει από την ελευθερία σε σχέση με το κτιριολογικό πρόγραμμα. Ο εργοδότης δίνει μία κατεύθυνση όσον αφορά στη χωρητικότητα, στις ηλικίες αλλά και στη δυνατότητα ή μη διανυκτέρευσης των παιδιών. Το τελικό κτιριολογικό πρόγραμμα, βάσει προσωπικής εμπειρίας, διαμορφώνεται και εμπλουτίζεται με πρωτοβουλία του αρχιτέκτονα, χωρίς να παραμερίζεται η ανάγκη για ασφάλεια, επιτήρηση και προστασία των παιδιών, καθώς και ο παιδευτικός χαρακτήρας.

Η διαδικασία του σχεδιασμού καθοδηγείται από παραμέτρους, όπως η ένταξη στο περιβάλλον, η επαφή με τη φύση, η κλίμακα, τα υλικά, και εμπλουτίζεται με βιωματικά στοιχεία, όπως είναι οι μνήμες, η θεατρικότητα, η διερεύνηση, το απρόοπτο. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η ένταξη αυτών των αυτοτελών κοινοτήτων σε πολυτελή ξενοδοχεία. Έχοντας σαν εργαλείο τα υλικά της απλότητας και της φαντασίας, καθώς και ερεθίσματα από εικόνες και σύμβολα από το κοινό λεξιλόγιο της παιδικής δημιουργίας, προτείνεται, σε αντίστιξη, ένας πιο συλλογικός τρόπος ζωής. Το τουριστικό κατάλυμα - ξενοδοχείο καλείται να συμπεριλάβει χώρους με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά για ένα κοινό άλλων απαιτήσεων, αυτό των παιδιών. Η αναγκαιότητα πιστοποίησης και ασφάλειας σε συνδυασμό με την ταυτόχρονη διατήρηση του ενδιαφέροντός τους και όσων προαναφέρθηκαν σχετικά με τον ψυχαγωγικό και παιδαγωγικό χαρακτήρα, που διέπει έναν χώρο για παιδιά, απαιτεί σχεδιαστική δεινότητα και ενσυναίσθηση. Το παιδί, άλλωστε, είναι από τους πιο αυστηρούς κριτές, που με ειλικρίνεια, αν και όχι συνειδητή, θα εκφράσει τη χαρά ή τη δυσαρέσκεια του, τον ενθουσιασμό ή την αδιαφορία του. Ο αρχιτέκτονας καλείται να επικαλεστεί εντέλει άλλα κριτήρια, άλλα φίλτρα, τα οποία θα καθορίσουν τον σχεδιασμό ενός άλλου κόσμου. Αυτός ο κόσμος, αν δεν κατανοηθεί και δεν προσεγγιστεί με αληθινό ενδιαφέρον, δεν θα μπορέσει να σταθεί, θα απορριφθεί, πόσο μάλλον σε έναν χώρο διακοπών, στον οποίο η ελευθερία έκφρασης αγγίζει ένα σημείο κορύφωσης (*crescendo*) για τα παιδιά. Ένα παράδειγμα μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης κοινότητας παιδιών ενταγμένης στην τουριστική δομή του Costa Navarino αποτελεί το "Sand Castle" ή "Κάστρο στην άμμο".

"Sand Castle" - "Κάστρο στην άμμο"

Το "Sand Castle" είναι ένα μικρό ξενοδοχείο για παιδιά στην παραλία του Ναυαρίνου στην Πελοπόννησο. Η αρχική πρόθεση για δημιουργία ενός χώρου αναψυχής παιδιών από 5 έως 12 ετών εμπλουτίστηκε με εκπαιδευτικές δραστηριότητες, αλλά και με τη φιλοξενία των παιδιών μέσα στο συγκρότημα. Οι αμμόλοφοι ως φυσική διαμόρφωση, το παιχνίδι του παιδιού με την άμμο, η κίνηση των χεριών του που την πλάθουν μεταφράζονται σε δομές και φόρμες. Στοιχεία εμπνευσμένα από παραδοσιακές πλωτές κατασκευές και χειροποίητα σκάφη καθορίζουν τη μορφολογία

5. Το παιδί παίζει και κατανοεί τον χώρο με αφετηρία το ίδιο του το σώμα, "Sand Castle" στο Costa Navarino Μεσσηνίας. Αρχιτεκτονική μελέτη: Polyanna Paraskeva Architects.

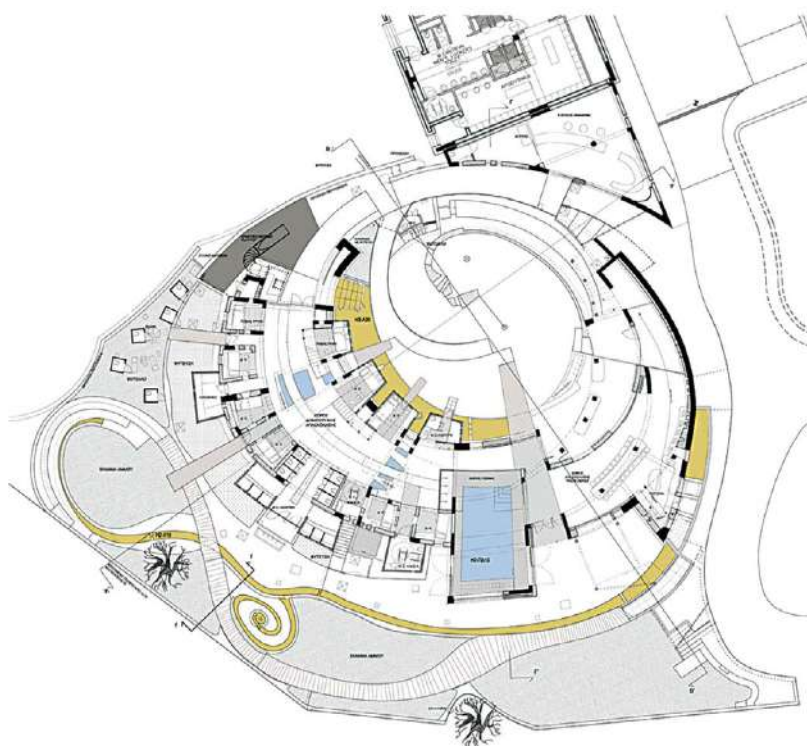
6. Γενική άποψη του "Sand Castle" στο Costa Navarino Μεσσηνίας. Αρχιτεκτονική μελέτη: Polyanna Paraskeva Architects.

6

του κτιρίου. Ο σχεδιασμός, από τη βασική χάραξη μέχρι και τις λεπτομέρειες και τα υλικά, συντελούν στην εκφραστικότερη απόδοση της κεντρικής ιδέας. Η οργάνωση του κτιρίου πραγματοποιείται με τη σπειροειδή ανάπτυξη μιας ενιαίας διαδρομής, η οποία καταλήγει στον βασικό κεντρικό όγκο. Ράμπες διοχετεύουν τις ομαλές κινήσεις και προσβάσεις σε όλα τα επίπεδα. Η κίνηση προκύπτει ανεμπόδιστα ως ένα "ξεφλούδισμα" του εδάφους, απελευθερώνοντας μία ανοιχτή πλατεία συνάθροισης στην "καρδιά" του συγκροτήματος, που λειτουργεί και ως θεατρική σκηνή. Μικρές ξύλινες μονάδες διαφοροποιούνται από τον ενιαίο όγκο, σηματοδοτώντας τους χώρους φιλοξενίας. Η κλίμακα σχεδιασμού, η ροικότητα των χώρων, η εναλλαγή στάσης και κίνησης, η συνδιαλλαγή μεταξύ ανοικτού και κλειστού συνθέτουν συνολικά ένα τοπίο ανήσυχο. Το στοιχείο της έκπληξης, η θεατρικότητα, το απρόοπτο αποτελούν χωρικές ποιότητες που ενθαρρύνουν τη δημιουργική έκφραση και τη συλλογική ζωή των παιδιών.

Στο εσωτερικό, ένας κεντρικός διάδρομος λειτουργεί ως ο βασικός άξονας συλλογής των διαφόρων δραστηριοτήτων, ο οποίος κατανέμει την κίνηση προς τα ιδιαίτερα τμήματα ανάπαυσης, ενώ ταυτόχρονα επιτρέπει την επιτήρηση των παιδιών από τους παιδαγωγούς, διευκολύνοντας τη διαχείριση της μονάδας. Μικρές ξύλινες κλίμακες εξυπηρετούν επί μέρους κινήσεις προσφέροντας το στοιχείο της έκπληξης και συμμετέχοντας στο παιχνίδι των

Η οργάνωση του κτιρίου με τη σπειροειδή ανάπτυξη. "Sand Castle" στο Costa Navarino Μεσσηνίας. Αρχιτεκτονική μελέτη: Polyanna Paraskeva Architects.

7

7.
Κέντρο
δραστηριοτήτων
και εκπαίδευσης
από μπαμπού
στο θέρετρο "Soneva
Kiri" στην Ταϊλάνδη.
Αρχιτεκτονική
μελέτη:
24H-Architecture.
©Four Seasons
Orlando.

παιδιών. Η ανθρωπομετρική κλίμακα είναι προσαρμοσμένη στις ανάγκες και στις επιθυμίες του παιδιού. Οι χειροποίητες κατασκευές –από το σταθερό εξοπλισμό μέχρι τα έπιπλα– συντελούν στην οικειοποίηση του χώρου. Υλικά, χρώματα, υφή, οπτικές φυγές δημιουργούν ένα αναπάντεχο περιβάλλον γεμάτο ερεθίσματα και μετουσιώνουν το κτίριο σε ένα εργαλείο ευρεσιτεχνίας και αναζήτησης, σε ένα παιχνίδι για τα παιδιά.

Το "Sand Castle" ενσωματώνει το όραμα της συλλογικής κατοίκησης, ισορροπώντας ανάμεσα στη φαντασία και στην πραγματικότητα. Μία σειρά δραστηριοτήτων από την καθημερινή πρακτική μέχρι και την τελετουργία μετατρέπουν το κτίριο σε έναν ζωντανό, διαρκώς εξελισσόμενο οργανισμό. Μέσα από το κτίριο αναδεικνύεται και η αναζήτηση για ένα πιο ανοικτό μοντέλο διαβίωσης τόσο για μικρούς, όσο και για μεγάλους, μία ειρηνική και αρμονική συνύπαρξη πέρα από πολιτιστικές, κοινωνικές, εθνικές ταυτότητες και σύνορα.

"Μεικτοί χώροι", η αρμονία της διαφορετικότητας

Τα ζητήματα της αρμονικής συνύπαρξης των ενηλίκων με τα παιδιά, της διάκρισης των ορίων στα οποία κινείται η κάθε πλευρά, αλλά και των αναγκών που επιθυμούν να ικανοποιηθούν και λαμβάνονται υπόψη για την επιτυχή λειτουργία μιας ξενοδοχειακής μονάδας αφορούν στην αρχιτεκτονική μελέτη. Πέρα από τους εστιασμένους χώρους για τα παιδιά, χρειάζεται να ληφθεί υπόψη η κίνηση τους στο ευρύτερο δομημένο περιβάλλον, που δεν απευθύνεται αποκλειστικά στα παιδιά και η προσαρμογή που χρειάζονται, μεταβαίνοντας από τον χώρο τους στον "μεικτό" χώρο –αν θα μπορούσε να οριστεί έτσι ο χώρος συνύπαρξης με τους γονείς - ενήλικες.

Η διαχείριση της παιδικής συμπεριφοράς σε έναν χώρο πιο αυστηρό, καθορισμένο και περιοριστικό, που να απαλλάσσει ως έναν βαθμό τους γονείς από την συνεχή εποπτεία, αποτελεί ζήτημα προς επίλυση. Μία πρόταση είναι ενδεχομένως, μέσω

8

9

ένταξης μικρότερων χώρων εκτόνωσης και απασχόλησης, που να λειτουργούν ενισχυτικά, όταν η υπόλοιπη οικογένεια επιθυμεί να χαλαρώσει. Καθώς ο παράγων παιδί είναι καθοριστικός χωρικά, συνθετικά, κοινωνικά και λειτουργικά σε έναν ξενοδοχειακό χώρο με την αναμονή, τη στασιμότητα και τη μονοτονία να αποτελούν απωθητικές έννοιες γι' αυτό, η εφαρμογή αρχιτεκτονικών χειρονομιών που να ενεργούν αποτελεσματικά, είναι πρόκληση, αλλά και ένα δημιουργικό έναυσμα. Ο ψηφιακός κόσμος έχει ως έναν βαθμό εξυπηρετήσει την απασχόληση των παιδιών σήμερα, αλλά διερωτάται κανείς: είναι ωστόσο πραγματικά ωφέλιμος για ένα παιδί ή απλά αποτελεί μια εύκολη λύση; Πώς θα μπορούσε να ενταχθεί με πιο δημιουργικό τρόπο, έτσι ώστε να απελευθερώνει ένα παιδί αντί να το δεσμεύει;

Φυσικό περιβάλλον και κοινωνική ταυτότητα

Τα παιδιά έχουν ανάγκες, πέρα από την ψηφιακή πραγματικότητα, την επαφή με τη φυσική πραγματικότητα, την ανα-

γνώριση και το βίωμα του φυσικού περιβάλλοντος. Αυτή η ανάγκη έχει πολλές παραμέτρους που την καθορίζουν. Η φύση, τα υλικά, η υφή ενεργοποιούν μνήμες, μνήμες προγονικές, μνήμες που ενισχύουν την ταυτότητα του παιδιού, την αίσθηση του ανήκειν, τη σύνδεση με τον φυσικό κόσμο, όντας μέρος αυτού. Η σχεδιαστική κατεύθυνση σε χώρους ανοιχτούς, εντός του φυσικού περιβάλλοντος, είναι απαραίτητη εντέλει για την ανάπτυξη ενός παιδιού.

Οι ξενοδοχειακές μονάδες και ιδίως τα μεγαλύτερα τουριστικά καταλύματα –συνήθως έχουν τη δυνατότητα λόγω έκτασης χώρου– οφείλουν να εντάξουν χώρους για παιδιά, οι οποίοι να υποστηρίζουν τα παραπάνω. Οι συνθήκες των τελευταίων ετών, για ανάγκες υγιεινής, επιτάσσουν τη χρήση των εξωτερικών χώρων. Μ' αυτόν τον τρόπο, ένα γεγονός μη ευχάριστο, ανέδειξε τη σημαντικότητα σχέσης ανθρώπου και φύσης. Παράλληλα, το γεγονός ότι η λειτουργία των ξενοδοχειακών μονάδων υφίσταται κυρίως τους μήνες που οι καιρικές συνθήκες επιτρέπουν και προωθούν τις

8, 9.
Ανθρωπομετρική κλίμακα στους χώρους, οι οποίοι μετουσιώνονται σε ένα διαρκές παιχνίδι για τα παιδιά. "Cocoon" στο Costa Navarino. Αρχιτεκτονική μελέτη: Polyanna Paraskeva Architects. ©Γιώργος Σφακιανάκης.

10.
 Η "Κιβωτός",
 ως διατήρηση
 της ζωής και σκεύος
 διάσωσης του κόσμου
 των παιδιών, είναι
 ξύλινη κατασκευή
 σε βάσεις στιβαρές
 και όγκους που
 αναδύθηκαν από
 το νερό. "Kids' Ark" -
 "Κιβωτός"
 στο "Porto Elounda"
 στην Κρήτη.
 Αρχιτεκτονική μελέτη:
 Polyanna Paraskeva
 Architects.
 ©Βαγγέλης Πατεράκης.

υπαίθριες δραστηριότητες, η αξιοποίηση του εξωτερικού χώρου προκύπτει αβίαστα. Ο αρχιτέκτονας εντάσσει το δομημένο περιβάλλον μέσα στο φυσικό περιβάλλον και αυτή η ένταξη –που υπηρχει αρχές σεβασμού, ισορροπίας, μέτρου, προστασίας– φέρει εντός της αυτές ακριβώς τις αρχές, τις οποίες το παιδί τις βιώνει, βιώνοντας τον χώρο, έστω και ασυνείδητα. Έτσι, η αρχιτεκτονική σχεδίαση αποκτά και εκπαιδευτικό χαρακτήρα, πέρα από το παιχνίδι, μέσα από την εμπειρία του χώρου.

Το ξενοδοχείο ως τόπος που φιλοξενεί τη διαφορετικότητα, φέρει κατά κάποιον τρόπο και την ευθύνη προστασίας της ισότητας και του σεβασμού. Αποτελεί για μικρούς και μεγάλους έναν μικρόκοσμο, ο οποίος μπορεί να αποτυπώσει και να αναδιαμορφώσει κοινωνικά πρότυπα. Τα παιδιά μέσα από το παιχνίδι έρχονται σε επαφή με το πολυπολιτισμικό στοιχείο και αυτό καθιστά τον επαναπροσδιορισμό ενός κοινωνικού μοντέλου πιο εφικτό. Έτσι, η αρχιτεκτονική προσέγγιση δεν αποτελεί απλά μια χωρική σχεδίαση, αλλά και μια κοινωνική και ηθική διαμόρφωση, η οποία μπορεί να αποτελέσει εφαλτήριο μιας ιδανικότερης εκδοχής του κόσμου.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΑΡΘΡΑ ΣΤΟ "ΚΤΙΡΙΟ"

- Υπαίθριοι παινιδότοποι - Σχεδιασμός, νομοθεσία, ασφάλεια. Τεύχος 9/2015, σελ. 89.
- Χώροι για παιδιά: Σχεδιασμός, νομοθεσία, υγιεινή & ασφάλεια. Τεύχος 145, σελ. 25.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΨΑΙΚΑ
 & ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΑΡΘΡΑ
 στην ιστοσελίδα www.ktirio.gr